

תהילים פרק ס״ד

א. **למנצח** - פארען אנפירער פונעם קאפעלע, **מזמור לדוד** - א געזאנג פארפאסט דורך דוד המלך.

ב. **שמע אלקים קולי** - גאטעניו הער אויס מיין שטימע, **בשיחי** - ווען איך שמועס אויס מיינע צרות פאר דיר און איך בין מתפלל אז, **מפחד אויב** - פונעם פארכט פונעם פיינט (שאול המלך), **תצר חיי** - זאלסטו אפהיטען מיין לעבען.

[רש״י ברענגט פונעם מדרש אז דעם קאפיטעל האט דוד המלך געבעטען אויף זיין אפשטאמיגער דניאל, וועלכע איז געווארען אריינגעשליידערט אינעם לייבענגרוב. לויט דעם גייט ארויף **מפחד אויב** אויף די אחשדרפנים וועלכע האבען בארעדט דניאל פארען מלך דריוש און איהם אנגעהעצט ער זאל דניאל'ן אריינווארפען בגוב האריות. (אגב לידיעה בעלמא: דניאל, חנניא, מישאל ועזריה זענען אלע געווען פרינצען פון מלכות בית דוד.)

דער ספורנו איז גאר מפרש דעם קאפיטעל אויף המן הרשע וועלכע האט געוואלט מיט זיין לישנא בישא פאראורטיילען אלע יודען חלילה להשמיד להרוג ולאבד.]

ג. **תסתירני** - דו זאלסט מיך אויסבאהאלטען, **מסוד מרעים** - פונעם איינזאמלונג פון די שלעכטע מענטשען וואו זיי קומען זיך צונויף איטליכע מיט זיין עצה וועלכע וועלכע וועט געווענליך געזאגט אין געהיים (דעריבער רופט זיך עס סוד), **מרגשת פעלי און** - פון דער גרויסע גרופע איבעלטעטער וועלכע ווילען מיר שעדיגען.

[לויט רש״י מיינט עס די הערען פונעם קעניג כמש״כ (דניאל ו) הרגישו על מלכא וגו'. לויטען ספורנו גייט עס ארויף אויף די עבדי המלך אשר בשער המלך וועלכע האבען אנגעראייצט המן הרשע.]

ד. **אשר שננו כחרב לשונם** - וועלכע האבען אנגעשארפט זייערע צינגען אזוי ווי א שווערד, **דרכו חצם** - זיי האבען אנגעצויגען זייערע בויגענעס צו שיסען די פיילען, וועלכע זענען **דבר מר** - א ביטערע זאך. דער בויגען איז א משל צום מויל און די פיילען א משל צו די לשון הרע.

ה. **לירת במסתרים** - צו שיסען אינעם באהעלטענישׂ, **תם** - דער ערליכע מאן (דוד זעלבסט) וועלכע האט זיי קיינמאל קיין שלעכטס געטוהן, **פתאם ירהו** - פלוצלינג שיסען זיי איהם אויף א וועג ער זאל זיך נישט קענען אויסבאהאלטען און שוצען, **ולא ייראו** - און זיי האבען נישט קיין מורא פונעם בוכ״ע וואס זעהט און ווייסט אלעס.

[דוד האט זיך אפגערעדט אז זיי האבען איהם בארעדט באהאלטענערהייט אזש ער האט ניטאמאל זיך געקענט פארטיידיגען.

דער ספורנו איז מפרש אז המן ואחשורוש האבען זיך אפגעשמועסט חלילה אומצוברענגען אלע אפשטאמיגער פון יעקב איש **תם**, דורך פלוצלינג שיסען אויף זיי ביום אחד בשלשה עשר לחודש שנים עשר.]

ו. **יחזקו למו** - זיי טוהן איבערקייען צווישען זיך און פארשטערקערען, **דבר רע** - דעם לשון הרע וואס זיי פארציילען, **יספרו** - זיי פארציילען כאילו מיט א תמימות, אבער אין הארצען האבען זי אינזינען **לטמון מוקשים** - צו באהאלטען שטרויכלונגען מיר צו פארכאפען, וויל **אמרו** - זיי קלערען אין הארצען, **מי יראה למו** - ווער זעהט דען און ווער ווייסט דען וואס טוט זיך אין אונזערע הערצער, און דערמיט לייקענען זיי אינעם גרויסען באשעפער וואס ער ווייסט כל מעשה בני אדם וכל מחשבותם.

[רש״י ברענגט פון די פסוקים אז די הערען פון דריוש זענען געקומען מיט א שפיצעל אונטערצובערענגען דניאל'ן, דורך דעם וואס זיי האבען צוגעריעדט דריוש ער זאל ארויסגעבען א גזירה דאס ביז דרייסיג טעג טאר קיינער נישט דאוונענען צו זיין גאט, נאר בלויז צו דריוש'ן. זיי האבען פארשטאנען אז דניאל וועט נישט מוותר זיין צו דאוונענען פארען באשעפער במשך דרייסיג טעג, ווי אויך האבען זיי געוואוסט דריוש וועט נישט טראכטען בשעת'ן גזירה וועגען דניאל. אזוי ארום איז זיי געלונגען דריוש זאל

ארויסגעבען א גזירה וואס וועט גורם זיין ער זאל מוזען אומברענגען דניאל וועו מען האט איהם שפעטער געפאקט מתפלל זיין.]

ז. **יחפשו עולת** - זיי (די וועלכע רעדען שלעכטס אויף מיר) זוכען זיך אויס עוולות און פאלשקייטען וו פון אונטערען ערד, **תמנו חפש מחפש** - דער גאנצע מענטש ווערט איין שטיק זוכעניש, **וקרב איש ולב עמק** - און וואספארא באשולדיגונגען מען קען זיך נאר אויסטראכטען פון די פארבארגענסטע און טיפסטע פלעצער אין הארץ, קלערען זיי אויס אויף מיר און גיין איבערגעבען צו שאול המלך.

[לויט דעם פשט איז **תמנו** אזוי וי תממו - גאנץ. דער גאנצע מענטש איז איין שטיק **חפש מחפש**.

לויט רש"י אז עס גייט ארויף אויף דניאל איז טייטשט **יחפשו עולות** - זיי האבען געזוכט בלבולים און באשולדיגונגען (מלשון עלילה) כמש"כ הוֹ בעין עֲלָה להשכחה לדניאל, **תמנו** - זיי האבען געהאט באהאלטען אין הארצען (כמו טמנו), **חפש מחפש** - די סבה פארוואס זיי האבען אזוי געזוכט און וואס זיי האבען געוואלט כאפען, **וקרב איש** - און איטליכע פון זיי האט געהאט פארשטעקט אין זיך, **ולב עמק** - טיף אין זיין הארץ, דער בלבול וואס ער האט געוואלט ארויפווארפען אויף דניאל. דער מצודות גייט אויך מיטען מהלך אז דער קאפיטעל מיינט דניאל, נאר ער טייטשט **תמנו חפש מחפש** - און וועו זיי האבען געענדיגט זוכען (מלשון תממו), **וקרב איש ולב עמק** - האבען זיי פארשטעקט אין זייערע הערצער וואס זייערע כונה איז געווועהן.

דער ספורנו פארטייטשט לשיטתו **יחפשו עולות** - די צוויי רשעים, המן ואחשורוש, האבען אויסגעזוכט אויף די יודען אלערליין עוולות פארוואס זיי זאלען חלילה זיין חייב מיתה כלפי שמיא, און זיי האבען אפגעלערנט אז **תמנו** - דער טעם פארוואס מיר זענען אפגעפארטיגט געווארען פון א"י און פארטריבען אין גלות, איז **חפש מחפש** - ווייל כביכול האט אפירגעזוכט די עבירות פו פריערדיגע דורות כמש"כ ושלמתי על חיקם עונותיכם ועונות אבותיכם יחדיו, **וקרב איש** - און ווייל בשעת'ן חורבן איז געווועהן ביי יודען בפיו שלום את רעהו ובקרבו ישים ארבו, **ולב עמק** - וו אויך איז ליידער געווועהן עקוב הלב מכל ואנוש הוא.]

ח. בעט דער משורר אויף זיינע שונאים, **ו'רם אלקים חץ פתאום** - זאל דער אויבעשטער אין זיי אריינשיסען א פלוצלינגע פייל פון וועלכע זיי וועלען זיך נישט קענען אפהיטען (וירם עבר במקום עתיד), וו אויך **פתאום היו מכותם** - זייערע קלעפ און צרות זאלען קומען פלוצלינג אהן קיין וואַרענונג.

[**פתאום** דינט צוויי מאל, וו גלייך עס וואלט געשטאנען **וירם אלקים חץ פתאום, פתאום היו מכותם**.

לויט די אנדערע מפרשים גייט ארויף **וירם אלקים** אויפען מיאוס'ען סוף וואס די שונאי ישראל האבען באקומען. אויף די שונאי דניאל שטייט אין פסוק אז ענדע האט מען זיי אריינגעשליידערט אינעם לייבענגרוב, און המן הרשע איז ארויף על העץ אשר הכין למרדכי.]

ט. **ויכשלהו עלימו לשונם** - זיי זאלען אויף זיך אליין שטרויכלען זייערע צינגען, וועו אלעם בייזען וואס זיי האבען געוואלט רעדען אויף מיר זאל זיך אומקערען אויף זיי. אויס דער שרעק פון דער ביטערע שטראף וואס וועט זיי באטרעפען, **יתנודדו** - וועלען זיך וואקלען אוו טרייסלען, **כל ראה בם** - יעדער וואס זעהט נאר די עונשים. ד"א **יתנודדו** - עס האבען געשאקעלט מיטען קאפ אפצושפעטען פון זיי (פון די שונאי ישראל למיניהם), **כל ראה בם** - וועו וואס האט נאר צוגעזעהן די מפלה פון אחשדרפני דריוש (לפירש"י) אוו פון המן (לפי' הספורנו).

י. **ויראו כל אדם** - אוו דאן וועלען אלע מענטשען מורא האבען (א"נ האבען מורא געהאט) פונעם גרויסע באשעפער, זעהנדיג וו ער רעכענט זיך אפ מיט א ענויען שכר ועונש, **ויגידו פעל אלקים** - אוו די מענטשען וועלען פארציילען איינער פארען אנדערען די טאהטען פונעם איינציגע גאט, ומעשהו השכילו - אוו דאן וועט מען פארשטיין זיינע היילגע מעשים אוו מען וועט איינזעהן אז אלץ וואס האט נאר פאסירט איז געווען אויסגערעכענט באמת ובצדק. ד"א ומעשהו השכילו - איטליכע פון די ביישויער וועט זיך פארבעסערען זיינע מעשים וועו ער וועט איינזעהן אוו פארשטיין אז ביז יעצט איז ער געווועהן פארזינקען אין שלעכטע מעשים.

יא. **ישמח צדיק בה'** - דער צדיק זאל זיך פרייען מיטען ישועת ה', **וחסה בו** - אוו דאדורך וועט ער זיך ווייטער שוצען אינעם בורא עולם אין אלע צייטען, ווייל ער האט געזעהן דעם נקמת ה' אין די שונאים. ד"א **וחסה בו** - ער וועט זיך פרייען מיט דעם וואס פריער האט ער זיך געשוצט מיטען אויבעשטער אוו זיין האפענונג אוו פארטרויאונג איז נישט פארשעמט געווארען וועו די ישועה זיינע איז נישט געקומען, **ויתהללו כל ישרי לב** - אויך וועלען זיך פרייען אוו גרויסען אלע גלייכהערציגע לייט וועלכע האבען אויך אין אלע צייטען זיך פארלאזט אוו געשוצט אינעם רבש"ע. יעצט וועלען זיי זעהן וו דער צדיק ווערט געהאלפען אוו די רשעים נעמען איין א מפלה, וועלען זיי זיך פרייען למפרע מיט זייערע באשלוס.

[**צדיק** מיינט דא אדער דוד זעלבסט, אדער דניאל אדער מרדכי.]